

Příspěvky uveřejněné v této rubrice se nemusejí shodovat s názorem redakce. Redakce si vyhrazuje právo na redakční úpravu a krácení příspěvků bez vědomí autorů i na případné odmítnutí urážlivých či jinak nevhodných příspěvků.

„Neviditelní“ senioři v sociálních službách

Stárnutí, stáří a s tím související problémy se nevyhýbají nikomu – ani členům/členkám nejrůznějších minorit. Tedy ani LGBT osobám¹. Situaci LGBT oproti heterosexuálním seniorům a seniorkám ještě zhoršuje to, že se jedná o prakticky „neviditelnou minoritu“. Jaroslava Hasmanová Marhánková (2016).²

■ **Text: Mgr. Dagmar Lavrenčíková,** sociální pracovníce a vedoucí Pečovatelské služby Rokytnice v Orlických horách

V roce 2007, kdy vešly do života sociálních pracovníků standardy kvality, vznikla analýza situace sexuálních menšin v ČR³ (dále jen „Analýza“) v rámci „Evropského roku rovných příležitostí pro všechny 2007“, kterou vypracovala Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny Džamily Stehlikové. Výsledkem bylo mimo jiné i doporučení Ministerstvu práce a sociálních věcí:⁴

1. Podporovat prostřednictvím dotačních programů vytvoření sociální sítě pracovníků a pracovník, kteří se budou zaměřovat na sociální kontakt s LGBT seniory a seniorkami, případně podporovat provádění uvedené činnosti v rámci stávajících sociálních sítí.

2. Podpořit prostřednictvím dotačních programů, národních či evropských, vytvoření komunitního centra pro LGBT seniory.

3. Novelizovat zákon o důchodovém pojištění (č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů) tak, aby partneři a partnerky měli nárok na vdovský/vdovecký důchod po zemřelém partnerovi/partnerce. (V roce 2006 došlo k přijetí zákona o registrovaném partnerství, které právo na vdovský a vdovecký důchod nepřináší.)⁵

4. Podpořit prostřednictvím dotačních programů zmapování situace osob s odlišnou sexuální orientací žijících na okraji společnosti s cílem zjistit, jaké jsou příčiny jejich sociální situace a jak lze problémům předcházet.

Přestože můžeme konstatovat, že po deseti letech zavádění standardů kvality do praxe deklarují služby stále vyšší kvalitu, je problematika sexuálních menšin v sociálních službách stále okrajová. Položili jsme si někdy ve svých službách otázky – Jaké jsou potřeby LGBT seniorů/seniorek? Liší se od potřeb heterosexuálních seniorů/seniorek? Potřebují specifickou péči, a pokud ano, jakou? Máme takové klienty/klientky?

Musíme si uvědomit, že pro LGBT klienta/klientku nemusí být jednoduché například reminiscenční sezení ve skupině osob, kde převažuje majorita, včetně personálu.

Systém kontroly kvality ve službách na všech úrovních sleduje naplňování individuálních potřeb a ochranu práv cílové skupiny na základě porovnávání skutečnosti s kritérii jednotlivých standardů. Pokud nebudou definována a akceptována specifika LGBT seniorů a seniorek ve službách, nedá se hovořit o naplňování kritérií u LGBT jedinců a nelze vyloučit jejich diskriminaci. Pokud není LGBT osoba reflektována, je úvaha o tom namíště.

LGBT komunita, natož LGBT seniorská populace, a jejich situace ve společnosti jsou dodnes sociální témata, o kterých se prakticky nevedou diskuze na obecné úrovni, tudíž nepřekračují rámec úzké skupiny odborníků. Ani dostupný systém dalšího vzdělávání pro sociální služby nenabízí témata a texty tohoto druhu. Lidově řečeno – „ticho po pěšině“ nebo jak trefně popsala pracovní skupina v roce 2007 ve své „Analýze“ – „Pokud využívají (roz. LGBT senioři

¹ LGBT – zkratka označující lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby.

² Novotná, J., Špatenková, N., Olecká, I., Hasmanová Marhánková, J. 2016: LGBT senioři/rky – neviditelná menšina. Situace stárnoucích leseb, gayů, bisexuálních a trans osob v České republice a perspektivy LGBT přátelské zdravotní a sociální péče. [online] Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z. s. [cit 20. 9. 2017] Dostupné z: <http://proud.cz/starnuti/6-starnuti.html>.

³ Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender

menšiny v ČR, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, ISBN 978-80-87041-33-8, dokument je k dispozici na adrese:

https://www.vlada.cz/assets/ppov/rpv/vybory/sexuální-mensiny/CZ_analyza_web.pdf

⁴ tamtéž str. 46–47

⁵ srov. tamtéž 21–23

⁶ tamtéž str. 15

⁷ <http://proud.cz/novinky/239-platforma-pro-rovnopranavnost-uznani-a-diverzitu-z-s-vydava-prvni-ceskou-studii-o-lgbt-seniorech-kach.html>

⁸ srov. Novotná, J., Špatenková, N., Olecká, I., Hasmanová Marhánková, J. 2016: LGBT senioři/rky – Neviditelná menšina. Situace stárnoucích leseb, gayů, bisexuálních a trans osob v České republice a perspektivy LGBT přátelské zdravotní a sociální péče. [online] Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z. s. [cit 20. 9. 2017]. Praha: PROUD, 2016, str. 53, ISBN 978-80-88175-0

Dostupné z: <http://proud.cz/starnuti/6-starnuti.html>

⁹ srov. tamtéž str. 54

a seniorky) institucionální péče o seniory a seniorky, pak se často setkávají s diskriminací a nepochopením, neboť ve společnosti přezívá názor, že homosexualita není záležitostí seniorů. Snaha udržovat či navázat v tomto věku stejnopohlavní vztah bývá odsuzována mnohem více než vztahy jejich heterosexuálních vrstevníků a vrstevnic.⁶

Přitom LGBT osoby každého věku a jejich specifické potřeby si zaslouží stejnou pozornost, jako je tomu u jiných cílových skupin sociální péče.

V roce 2017 vyšla publikace „LGBT seniory a seniorky – Neviditelná menšina“, kterou vydala Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, z. s. (PROUD). Tato výzkumná zpráva je založena na prvním vědeckém výzkumu svého druhu v ČR, jehož záměrem bylo zjistit: „Jsou profesionální pečující o seniory a seniorky připraveni poskytovat služby LGBT osobám?“ Tato otázka byla formulována na podkladě zakázky projektu „Neviditelné (LGBT) menšiny“ financovaného z EHP/Norwegian Funds, jehož cílem bylo reflektovat situaci LGBT osob v zařízeních poskytujících péči o seniory a seniorky. Výzkum byl zaměřen na cílové skupiny –

manažeři/manažerky zařízení pečujících o seniory a seniorky (zdravotní a sociální služby), odborníci na péči, profesionální pečující a LGBT seniory a seniorky.⁷

Výsledky výzkumu vedle jiného poukázaly na fakt, že z pohledu zdravotních nebo sociálních služeb není téma LGBT seniorů a seniorek považováno za společensky naléhavé, byla shoda v tom, že se jedná o téma málo diskutované, že se jedná o skupinu osob prakticky „neviditelnou“ a až do okamžiku realizace výzkumu nikoho z nich nenapadlo, že by se problematika LGBT mohla jakkoliv dotýkat také seniorů a seniorek (to je záležitost těch mladých). Nicméně současně připouští, že je to téma nové a perspektivní, protože situace v naší společnosti bude za třicet až čtyřicet let jiná. Jedná se o téma marginalizované, dříve tabuizované, postavené na předsudcích a eticky velmi citlivé, proto se nestalo tématem diskutovaným.⁸

Respondenti výzkumu (pracovníci sociálních zařízení) nevěděli, zda mají mezi svými seniorskými klienty osoby s jinou sexuální orientací než heterosexuální, a ani se tím nikdy nezabývali.⁹

Po desetiletém působení standardů kvality se všeobecně nezabýváme situací LGBT seniorské populace v sociálních službách.

Je to velké riziko, protože nezájem podporuje předsudky, a to může být důsledkem porušování práv LGBT menšiny v sociálních službách.

Začneme se problematikou a situací LGBT seniorů a seniorek skutečně zabývat a uděláme z nich viditelnou skupinu, aby sociální služby byly dostatečně kvalifikované pro „coming out“ svého klienta.

Seznam literatury a zdrojů:

- Novotná, J., Špatenková, N., Olecká, I., Hasmanová Marhánková, J. 2016: LGBT seniory a seniorky – neviditelná menšina. Situace stárnoucích leseb, gayů, bisexuálních a trans osob v České republice a perspektivy LGBT přátelské zdravotní a sociální péče. Praha: PROUD, 2016, ISBN 978-80-88175-0
- Dostupné z: <http://proud.cz/starnuti/6-starnuti.html>.
- Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, ISBN 978-80-87041-33-8
- Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/r/p/vybory/sexualni-mensiny/CZ_analyza_web.pdf

PR MPSV

Nové pracovní nástroje pro kraje v oblasti střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb

Zajištění podpory střednědobého plánování sociálních služeb na krajské úrovni – tak zní celý název projektu, který od září roku 2017 běží pod taktovkou oddělení financování sociálních služeb MPSV. V rámci projektu probíhá několik klíčových aktivit, ve kterých jsou vyvíjeny nové nástroje pro práci krajských úřadů a krajů, popř. obcí a obecních úřadů. Oblast nastavování sítě sociálních služeb je jednou z nich – výstupem této části projektu bude pro kraje doporučená metodika sumarizující základní parametry pro výběr poskytovatelů sociálních služeb do krajské sítě sociálních služeb. Metodika usnadní krajským úřadům sestavování sítě, včetně přijímání nových služeb do sítě a její aktualizaci. Výstupem další klíčové aktivity projektu bude doporučený postup pro plánování v oblasti sociálních služeb, který rámcově vychází z předchozích materiálů z minulých let, nicméně půjde o zcela novou metodiku skládající se z několika souvisejících částí, vyvíjenou především s ohledem na nové legislativní úpravy a měnící se trendy v této oblasti. Materiál popisující dobrou

praxi v oblasti spolupráce obcí a krajů bude dalším výstupem projektu. Klade si za cíl zmapovat, shrnout a podpořit principy a procesy efektivní spolupráce v této oblasti. To jsou základní úhelné kameny projektu, za jejichž kvalitní výstupy ručí expertní pracovní skupiny, sestavené z hlavních aktérů v této oblasti, tj. především představitelů krajských úřadů a obcí/obecních úřadů a ostatních odborníků. Bez obav lze tedy říci, že výsledek bude po odborné stránce a zároveň s upřímnou snahou všech zainteresovaných odrazem toho, o co projekt usiluje – ostatně po dvouletém trvání projektu se bude moci veřejnost přesvědčit sama – výsledky projektu budou uveřejněny na webu MPSV.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost